

Bijlage HAVO
2024

tijdvak 1

Turks

Tekstboekje

Tekst 1 Hayatınıza Mutluluk Getiren Çikolata

(1) Hiçbir şey bir parça çikolatanın zengin tadını yenemez. Dünyada hemen hemen herkes çikolata hayranıdır. Bu yüzden de milyar dolarlık bir endüstri söz konusudur. Ancak çikolata ve kakao hakkında onu maddi olarak da çok değerli yapan gizli gerçek bulunur. Kısacası çikolata, film izlerken yanınıza aldığınız atıştırmalıktan çok daha fazlasıdır. O zaman çikolataya dair bilmedikleriniz hakkında yazımızı okuyarak enfes tadıyla hayatınıza mutluluk getiren bu efsaneyi keşfedin. Keyifli okumalar!

(2) Columbia Üniversitesi Tıp Merkezinde yürütülen bir araştırma, çikolatanın rahatlatan hoş kokusunun dışında bilgi depolama kapasitesini de geliştirebileceğini kanıtlamışa benziyor. Bu deneyde, katılımcılara yüksek dozda kakao flavanollerini içeren bir içecek verilmiştir. Bu, çikolatada doğal olarak bulunan bir antioksidandır. Katılımcılara hafızaları test edilirken üç ay boyunca her gün bu içeceği içmeleri talimatı verilmiştir. Bu içeceği tüketen grup, kontrol grubuna göre %25 daha iyi performans göstermiştir. Bu çalışma sırasında alınan beyin taramalarında, beynin yeni anıların oluşmasına yardımcı olan bölümünün işlevselliğinde de bir artış görülmüştür.

(3) Kakao ağaçlarını ilk yetiştirenler, Amerika kıtasındaki en eski uygarlıklardan biri olan Mayalardır. Kakao çekirdeklerini, yiyecek veya kıyafet alışverişinde takas para birimi olarak kullanmışlardır. Bu çekirdekleri ise bugün içtiğimiz sıcak çikolataya hiç benzemeyen, *Xocoatl* olarak bilinen acı bir içecek hazırlamak için kullanmışlardır. Aynı zamanda Aztekler, kakao çekirdeğini o kadar çok sevmiş ve değer vermiştir ki, medeniyetlerinin zirvesinde onu para birimi olarak kullanmışlardır. Kakao çekirdekleri eski Aztek ve Maya uygarlıklarında ilk kez kullanıldığında, çekirdekler öğütülmüş ve kahve gibi sıcak suyla karıştırılmıştır.

(4) Beyaz çikolata kakao yağı içerir ancak normal süt ve bitter çikolataya rengini ve aromasını veren kakao tozunu veya katkılarını içermez. Kakao yağının tadı aslında kendi başına hiç de güzel değildir. Bu yüzden de daha tatlı bir tat için süt yağı, vanilya ve şeker ile karıştırılır. Yani aslında beyaz çikolata, şeker, kakao yağı, süt ürünleri, vanilya ve lesitin adı verilen eritilen yağlı bir madde karışımı ile yapılır. Bu durumda teknik olarak beyaz çikolata 2. Zaten çikolata gibi bir tadı da yoktur. Çünkü içinde katı çikolata içermez. Öte yandan bitter çikolata, şeker ve kakao tozuna kakao yağı eklenerek üretilir. Sütlü çikolatanın aksine bitter çikolata, süt katkıları içermez.

(5) Diş çürüğü, ağızınızda şekeri aside çeviren bakterilerin yuva yapmasıyla başlar. Bu bakteriler diş yüzeyini daha fazla yiyerek çürüklere neden olur. Kakao çekirdeklerindeki antibakteriyel maddeler, bilinenin tam tersine, bu bakterilerin büyümesini engelleme ve diş çürümelerini önleme eğilimindedir. Daha fazla kakao içerdiği için bitter çikolata yemek doğru

seçim olacaktır. Yeni araştırmalar bitter çikolatanın çürüklerle, plakla ve diş çürümesiyle mücadelede etkili olduğunu göstermektedir. Bitter çikolata, ağızdaki bakterileri sınırlayabilen doğal kimyasallar olan iyi bir polifenol kaynağıdır. Ancak bu, her gün çikolata yemeniz gerektiğı anlamına gelmez.

(6) Genel olarak inanılan bir şey vardır ki; o da eğer çikolata yenilirse kilo alıyor olmaktır. Bu durum, bir zamanlar düşünöldüğü kadar doğru olmayabilir. Granada Üniversitesinde tamamlanan bir araştırma, inanılan bu ortak bilginin aslında yanlış olabileceğini keşfetmiştir. 2013'te bilim insanları yaklaşık 1500 genç üzerinde çalışmıştır. Bu çalışmada bel çevresi, vücut kitle indeksi ve vücut kitle yüzdesindeki değışiklikler not alınmıştır. Diyetlerinde düzenli olarak çikolata tüketen gençlerin karınlarında daha düşük yağ seviyeleri ve daha düşük toplam vücut yağları olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumda çikolata, sanılanın aksine kilo aldurmamaktadır.

(7) Çikolata, teobromin adı verilen toksik bir bileşen içerdüğinden, çikolata ve kakao ürünleri evcil hayvanınız için tehlikeli olabilir. İnsanlar bu bileşeni kolayca metabolize edebilirken, evcil hayvanlar için bu durum zaman alır ve ayrıca toksisiteye yol açar. Bu durumda çikolata köpekler ve kediler için zehirlidir. Ayrıca teobromin adı verilen bir kimyasalın yanı sıra kafein de içerir. Kafeinin de hayvanlar üzerinde olumsuz etkileri olabilir. Hayvanlarda çikolata zehirlenmesi, kusma, ishal, hiperaktivite, titreme, nöbetler, anormal kalp ritimleri gibi etkilerle sonuçlanabilir.

bron: dergice.com

Tekst 2 Sıkça Kullanılan Deyimler

Türkçe, atasözleri ve deyimler bakımından oldukça zengin bir dil ve hepsinin bir çıkış hikayesi mevcut. Kimi zaman kızgınlıklarımızı kimi zaman da neşemizi belli etmek için kullanırız. Dilimize yerleşen meşhur deyimler ve hikayelerini, sıkça kullandığımız deyimlerin ortaya çıkış hikayeleri listesinde sizler için derledik. İyi okumalar!

(1) Ateş almaya mı geldin?

Kısa ziyaretlerimizde genel olarak hep, “Ateş almaya mı geldin?” deyimini kullanılır. Bu deyimın ortaya çıkış hikayesi eski zamanlara dayanıyor. Eski zamanlarda kibrit, çakmak yokmuş ve insanlar ateşleri sönmüş kürekleriyle komşularına gidermiş. Ateşi almaya gidenler, ateşi alır ve kürekteki ateş sönmüş diye hızlıca eve dönermiş. Komşularıyla çene çalmadan, kapıdan içeri girmeden giden tüm misafirlere “Ateş almaya mı geldin?” denirmiş.

(2) Keçileri kaçırmak

Genellikle deliliği ifade etmekte kullanılan deyimın hikayesi oldukça ironik. Bir gün dağda keçilerini otlatan çoban tatlı bir öğle uykusuna dalmış. Uyandığında keçilerin olmadığını fark etmiş. Kendi kendine “Şimdi ben ne yapacağım, keçilerin sahibi bana çok kızar.” demiş. Çoban, panikle sağa sola koşururken, “Keçileri kaçırdım! Keçileri kaçırdım!” demeye başlamış. Durumu anlamayan köylüler, keçilerin olduğu yere doğru yola çıkmış. Bu arada keçiler su içmeye bir mağaraya girmişler ve otlak alana geri dönmüşler. Köylüler, ortada garip bir durum olmadığını görünce çobanın delirdiğini, keçileri kaçırdığını düşünmüşler.

(3) Pabucu dama atılmak

Yeni bir kardeşi olan çocuklara sıklıkla söylenen bu deyimın hikayesi gerçek bir geleneğe dayanıyor. Osmanlı zamanında esnaf ve zanaatkarların bağlı bulunduğu lonca, ticaret hayatının yanında sosyal hayata da düzen getiriyordu. Kusurlu malın, kalitesiz işin ve malzemedен çalmanın engellenmesinin ilginç bir yolu vardı. Biri ayakkabı aldığı anda kusurlu çıkıyorsa ve satan kişi durumu kabul etmiyorsa önce satıcı, lonca tarafından dinlenir ardından kusurlu bulunursa ayakkabıların bedeli şikayetçiye ödenirdi. Ayakkabılar da cezalandırılan kişinin evinin çatısına atılırdı. Diğer insanlar da durumu anlar ve o kişiden mal almazdı. İşte ‘pabucu dama atılmak’ deyimini buradan geliyor.

(4) Çil yavrusu gibi dağılmak

Sıkça kullandığımız deyimlerin ortaya çıkış hikayeleri listemizde bir diğer meşhur deyim olan ‘çil yavrusu gibi dağılmak’, bilindik bir kuş türünün tavırlarından ileri gelir. Adına türküler söylenen keklik kuşunun bir adı da çildir, tüylerindeki benekler nedeniyle böyle bir isim verilmiştir. Dişi kekliğin yavrusu olduğu zaman yavrularına hiç sahip çıkmaz, yavrular da öyle savrulmuş. Deyimin buradan geldiği biliniyor

(5) Kaş yapayım derken göz çıkarmak

Eski zamanlarda düğünlerde gelinin gözlerini boyamak için kadınlar gelirmiş. Saatlerce geline makyaj yaparlarmış ve bu arada da düğün evinde büyük bir eğlence olurmuş. Günlerden bir gün yine kadın gelinin makyajını yaparken oynayanlardan birinin ayağı takılıp, makyaj yapan kadının üzerine düşmüş. Kadının elindeki fırça da gelinin gözüne girmiş. Gözünü kaybeden gelin, hayatının geri kalanına gözleri eksik devam etmiş. Makyajı yapan kadın da işinden olmuş.

(6) Eline su dökemez

Genellikle bu deyimini birinin özelliğini anlatırken kullanıyoruz. Eski zamanlarda namaz kılmak için abdest alınırken hocaların, alimlerin ibriklerindeki suyu ancak akıllı, iyi huylu kişiler tutabilirmiş. Her önüne gelen, hocaların ve alimlerin eline su dökemezmiş. Alim gibi kişilerin yanına kötü huylu kimseler yaklaşamazmış. İşte bu deyim hikayesi de buradan geliyor.

bron: dergice.com

Tekst 3 Karikatürler

tekst I:

bron: twitter monapsikoloji

tekst II:

tekst I:

A: Annee! Genetik ne demek?

B: Sen şimdi güzelsin ya... İşte bu benim sayemde.

tekst II:

A: Hep kendimden bahsettim... Biraz da sen benden bahset.

Tekst 4 Derviş Kaşıkları

“Sevginin yalnızca sözünü edenlerle, onu yaşayanlar arasında ne fark vardır?” diye sordular bir bilgeye. Bilge, büyük bir sofraya hazırladı ve sevgiyi dillerinden eksik etmemelerine karşın, onu günlük yaşamlarında hiç kimseye göstermeyen kişileri yemeğe çağırdı. Sofrada herkes yerini aldıktan sonra, önlerine birer tas sıcak çorba, sonra da derviş kaşıkları denen, sapları bir metre uzunluğunda özel kaşıklar getirildi.

Ev sahibi konuklarına bu kaşıkları nasıl tutmaları gerektiğini anlattı. Herkes kaşığının ucundan tutmak zorunda kaldı. Konuklar, uçlarından tuttıkları bir metre uzunluktaki kaşıkları güçlükle taslarına daldırıyorlar, fakat kaşıklarına çorba doldurup, ağızlarına götürüyorlardı. Ağızlarına bir kaşık çorba koyabilmeyi beceremeyen konuklar, yemekten sonra kalktıklarında, karınlarını doyuramamışlar, kaşıklarından dökülen çorbalarla da sofranın üstünü kirletmişlerdi.

Bilge, bir gün sonra ikinci bir yemek daveti verdi. Bilge bu kez, sevgiyi gerçekten bilen ve her gün sevgiyle yaşayan kişileri çağırdı. Yüzleri aydınlık, gözleri sevgiyle gülümseyen pırıl pırıl kişiler geldi ve bu kez onlar yerlerini aldılar sofrada. Önlerine birer tas sıcak çorba ve sapları bir metre uzunluktaki derviş kaşıkları getirildi. Onlara da kaşıkları sadece saplarının uçlarından tutabilecekleri kuralı söylendi. Ev sahibi bilgenin “Buyurun, afiyet olsun!” sözünden sonra sofradaki herkes, önündeki kaşığı, sapının ucundan tuttu ve herkes kaşığını, karşısındaki kişinin tasına daldırıp, kaşığına aldığı çorbayı, karşısındaki kişinin ağızına uzattı. Bu yöntemle herkes karnını doyurabildi. Konuklar sofradan kalktıklarında ise, sofranın üstünde, dökülmüş tek damla çorba yoktu.

“Bilge, sevginin yalnızca sözünü edenlerle, onu yaşayanlar arasında ne fark vardır?” sorusunu soranlara bu iki daveti anlatmakla yetinir...

bron: edebiyatogretmeni.ne

Tekst 5 NASA Hakkında İlginç Bilgiler

(1) Evren, uzay, gezegen gibi kavramlar, insanlar için her zaman ilgi çekici olmuştur. NASA, tam da bu kavramları araştıran Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesidir. Bu uzay kurumu, temellerinin atıldığı ilk günden beri, bünyesinde bulunan genç ve dinamik beyinler sayesinde her döneme damgasını vurmuştur. Çalışma ortamının ve ele aldığı kavramların olağanüstü olduğu düşünülürse, mazisinde oldukça ilginç şeylerin yattığını tahmin etmek çok da zor değil.

(2) NASA tam bir mucit

Adını genellikle uzay ile ilgili konularda duyduğumuz NASA, aslında günlük hayatta kullanılan birçok icadın mucididir. Bünyesinde bulunan dinamik beyinler sayesinde çocukların oynadığı su tabancalarından, yüzücülerin kullandığı mayolara hatta duman detektörlerine kadar birçok icadın temelini oluşturmuştur. İlk başlarda astronotların uzay üstlerinde kas kaybetmemeleri için yapılan aletler, spor aletlerine; Ay yüzeyinde delgi ve vakum görevi gören materyaller, kablosuz aletlere; yıldızların doğumunu görüntülemek için kullanılan lensler ise kulak termometresine dönüştürülerek piyasaya sunulmuştur.

(3) Gezegen koruma birimi oluşturdu

Asırlardır gezegenimizden başka bir gezegenin olup olmadığı hep bir merak konusu olmuştur. Bu merak beraberinde araştırma arzusunu getirmiş ve her seferinde akıllarda soru işareti bırakarak sonuç alınamamıştır. Bu araştırmaların başını çeken ve büyük işlere imza atan NASA, başka bir gezegenin daha olabileceği 15 ve Gezegen Koruma Birimi oluşturmuştur. Başka bir gezegenin olma olasılığı ya da bizi bulan bir gezegenin daha üstün bir medeniyete sahip olması, muhtemel bir istilanın Dünya'yı yok edebileceği düşüncesini uyandırmıştır. NASA bu duruma karşı tedbirli olabilmek için Dünya'yı koruma altına alma ihtiyacını duymuştur.

(4) Akıl almaz davalara şahitlik etti

Uzay programı çalışmalarında son derece başarılı olan NASA, araştırmalarına hasar getiren ilginç davalara da şahitlik etmiştir. Bunlardan birincisi NASA'nın Kızıl Gezegen'e iniş yapmasının ardından, Mars'ın atalarından yadigâr kaldığını üsteleyen üç Yemenli tarafından açılmıştır. Her ne kadar bu üç adamın gerekli belgeleri sunduğu iddia edilse de dava, NASA Basın İşleri Müdürünün "Mars tüm insanlığın malıdır, 2-3 adamın değil!" sözüyle düşmüştür. Bir diğer dava ise Asteroid 433 Eros üzerinde hak iddia eden Gregory Nemits ve şirketi tarafından açılmıştır. 2001 yılında bu asteroidin üzerine uzay aracı indiren NASA'dan, 20 dolarlık park ücreti talep edilmiştir.

(5) 17

Uluslararası Uzay İstasyonları, NASA'nın harcamalarının büyük bir bölümünü oluşturuyor. Bu istasyonları ayakta tutabilmenin günlük maliyeti 8 milyon dolara, yıllık ise 3-4 milyar dolara mal olduğu söyleniyor. Bu durumu ticarete dökmek isteyen ve özel şirketlerle anlaşılan NASA, uzun zamandır istasyonların bazı bölümlerini ziyaret etmek isteyenlere açmak için hesaplar yapıyor. Bu hesaplara göre her yıl sadece iki kere gidilebileceği ve her seferde sadece altı kişinin olabileceği planlanıyor. Ancak uzaya astronot göndermenin 80 milyon dolar, bir gece konaklamanın ise 35 milyon dolar olduğu göz önünde bulundurulursa uzaya yolculuğun maliyeti hiç de ucuz olmayacak.

(6) NASA'nın ikizler deneyi

İnsan vücudunun uzaya ne gibi tepkiler vereceğini anlamak isteyen NASA, tek yumurta ikizleri ile ilginç bir deney gerçekleştirdi. Bu deneyde gönüllü olan Scott ve Mark kardeşlerden biri (Scott) uzaya gönderildi. Scott bir yıl boyunca uzay istasyonunda yaşarken, kardeşi Mark ise kontrol altında tutuldu. Bir yıllık bu deneyin sonucunda elde edilen bilgiler ise oldukça ilginç! Dünya'ya dönen Scott'un kardeşinden 5 cm daha uzun olduğu gözlemlendi. Genetik faktörlere de bakan NASA, yağ oranında fazlalık, kromozom sonlarındaki telomen boylarının artması gibi bulgulara da rastladı.

(7) Uzay istasyonlarının yapımı

Uzayda asılı duran uzay istasyonlarının yapımı büyük bir merak konusudur. Tam bir mühendislik harikası olan uzay istasyonları Dünya'da hazırlanan modüllerin uzaya fırlatılarak bir araya getirilmesi ile oluşur. İlk parçası 1998 yılında fırlatılmıştır. Yoğun çalışmalar sonucunda basınçlı modüller, dış iskelet ve güneş panellerinin bir araya getirilmesiyle birlikte adeta Dünya dışında yaşanılabilir yapay bir uydu hazırlanmıştır. Yapılışı uzun zaman alan Uluslararası Uzay İstasyonunu dünyadan görmek ise mümkündür. Gün içinde Güneş ışığının engellemediği, uygun saatlerde çıplak göz ile görülebilmektedir.

bron: dergice.com

Tekst 6 Posta Güvercinleri

(1) Posta güvercinlerinin kullanımı çok eskilere dayanmaktadır. Bu güvercinler hakkında ilk kayıtlar M.Ö. 1200'lü yıllarda görülmektedir. Bu zaman diliminde Mısır'da güvercinlerin haberleşme amacıyla kullanıldığı bilinmektedir. Daha sonra bu güvercinlerin yetiştirilmesi farklı ülkelere de yayılmıştır. Teknolojinin bu kadar gelişmediği çağlarda şehirler, ülkeler hatta kıtalar arasında posta güvercinleri yardımıyla haberleşme sağlanırdı. Haberleşme yavaştı fakat güvercinler yönlerini çok iyi şekilde bulup haberleri doğru yere iletirlerdi. Peki ya güvercinler bu kadar mükemmel yön bilgisini nasıl edindi?

(2) Posta güvercinlerinin görünüşleri diğer güvercin çeşitlerine göre biraz farklıdır. Bu güvercinler diğer güvercinlere göre biraz daha iri ve ağırdır. Kafaları düzgün biçimli ve yuvarlaktır. Takka, perçem gibi uçuşlarını zorlayacak özellikleri yoktur. Böylelikle diğer güvercinlere göre daha uzun yolculukları rahatlıkla gerçekleştirebilmektedirler. Gözleri biraz iridir. "İnci göz" şeklinde tabir edilen türleri daha makbuldür. Gözleri kırmızıdır ve güvercin yetiştiriciler için bu önemli bir kriterdir. Ayrıca göz çevrelerinde beyaz halka bulunmakta ve bu halkalar biraz belirgin olmaktadır. Gagalarının rengi siyahtır. Paçasız ve açık kırmızı renkte ayakları bulunur. Ayak parmakları ve bacakları biraz uzundur.

(3) Posta güvercinlerinin uzun yollar giderek doğru yönleri bulmaları, bilim dünyası için hep bir soru işareti oluşturmuştur. Bu konu için çeşitli görüşler öne sürülmüş ve deneyler yapılmıştır. İlk görüş olarak yeryüzü şekillerini ezberledikleri öne sürülmüştür. İleriki zamanlarda ise güneşin ve yıldızın konumlarına göre yönlerini belirledikleri saptanmıştır. 1947 yılında yapılan araştırmalara göre güvercinlerin yerin manyetik alanını yön bulmak için kullandığı ortaya çıkmıştır. Geliştirilen bu görüş uzun yıllar kabul görmüştür. Ancak son zamanlarda yeni bir varsayım daha ortaya atılmıştır. Bu görüşe göre güvercinler, koku duyularını kullanarak hedeflerine ulaşabilmektedir. Bugün koku varsayımı, kabul edilen bir görüştür. Ancak diğer yön bulma yetilerini de duruma göre kullanmaktadırlar. Bu konu ile ilgili araştırmalar hâlâ devam etmektedir.

(4) Posta güvercinlerinde kuşun soyu çok önemlidir. Bu kuşların soylarını tutan bir şecereleri bulunur. Bu kuşların ayaklarına, doğdukları zaman takılan markalarda kuşun hangi soydan geldiği yazılır. Ayrıca bu kuşların "Pedigre" denilen ve kuşun nüfus cüzdanı gibi kullanılan kartları da vardır. Posta güvercin yetiştiricileri 20 kuşları kesinlikle almazlar. Bu kuşlar onlar için değersizdir. Bu konu Belçikalılarda atasözü haline gelmiştir. Bu konu için "İyi soy aldatmaz." derler.

bron: muhendisbeyinler.net

Tekst 7 Dünya Simülasyon Çalışmaları

(1) Max-Planck Meteoroloji Enstitüsü uzmanları tarafından yapılan bir bilgisayar simülasyonu, Dünya'nın şimdi döndüğü yönün aksine döndüğünde ne olacağını ortaya çıkardı. Uzmanlar çölün Kuzey Amerika ve Amazon'u kapsayacağını ve yeşilliğin Afrika ve Orta Doğu'da yayılacağını söylüyor. Avrupa Jeoloji Birliği Genel Kurulunda sunulan simülasyon, çöllerin bazı kıtalarda nasıl yok olacağını ama diğerlerinde ortaya çıkacağını ve kışların Batı Avrupa'da artacağını ortaya koydu. Ayrıca, fotosentez yoluyla oksijen üreten bir grup bakteri olan siyanobakterilerin, daha önce hiç bulunmadıkları yerlerde geliştiği görüldü.

(2) Dünya güneşin etrafında bir yılda Kuzey Kutbu'ndan Güney Kutbu'na doğru olan eksenini üzerinde tam bir dönüşünü tamamlıyor. Dünya dönerken, momentumun çekişi okyanus rüzgârları ile birlikte okyanus akıntılarını şekillendiriyor ve bu da Dünya çapında bir dizi hava şekilleri oluşturuyor. Bilim insanları Dünya'nın iklim sisteminin rotasyonundan nasıl etkilendiğini incelemek istedi ve Kuzey Kutbu'ndan bakıldığında, aksi yönde dönen Dünya'nın dijital bir versiyonunu modellemek için bir açıklama yaptı. Almanya'daki Max-Planck Meteoroloji Enstitüsünün simülasyon araştırmacısı, "Aksi yöndeki Dünya rotasyonu, topoğrafyanın tüm temel özelliklerini, kıtaların ve okyanusların boyutlarını, şekillerini ve konumlarını etkilemedi." dedi.

(3) Rotasyondaki değişim, temel özellikleri aynı şekilde bırakırken, küresel rüzgar desenlerini tersine çevirdi. Bu da sıcaklıktaki değişikliklerin subtropik ve orta enlemlere getirilmesini sağladı. Kışlar kuzeybatı Avrupa'da önemli ölçüde arttı. Okyanus akıntıları da yön değiştirdi. Denizlerin doğu sınırlarını ısıttı ve batı sınırlarını da soğuttu. Simülasyonda, dünyanın dört bir yanındaki ısı taşımacılığında sorumlu okyanus akıntısı olan AMOC, Atlantik Okyanusu'ndan kayboldu. Fakat Pasifik'te doğu Rusya'ya ısı getiren benzer ve biraz daha güçlü bir akım ortaya çıktı.

bron: milliyet.com.tr

Tekst 8 Dünya Kültürünü Şekillendiren Beş Ülke

(1) Ülkelerin küresel çaptaki etkisi genellikle askeri, siyasi veya ekonomik güçleriyle ölçülür. Ama bazı ülkeler kültürleri, yemekleri, moda ve eğlence dünyaları ile iz bırakmıştır.

(2) İtalya

Valentino, Armani, Versace ve Gucci gibi markalarıyla ünlü İtalya, 'modaya uygunluk' ve 'revaçta olma' bakımından tam puan aldı. İtalyanların görünümüne dikkat ettiği biliniyor. Ama detaya dikkat özelliği sadece moda alanında değil, yemekten mobilyaya kadar birçok alan için geçerli. Yemekte İtalyan etkisini tam olarak hissetmek için Roma'ya gidilmesi tavsiye ediliyor. Dışarıda yemek burada çok yaygın olduğu gibi hem geleneksel mutfağı hem de modern yemek çeşitlerini bulmak mümkün.

(3) Fransa

'Modernlik', 'prestij' ve 'modayı takip etme' bakımından yüksek puan alan Fransa'nın kültürel etkisi de dünya çapında hissediliyor. Örneğin, Paris'te yaşayan yazar Roobens Fils bu konuda şunları söylüyor: "Çok uzaklardaki insanlar bile Fransız mutfağı, sanatı ve modasından hoşlanıyor ve ilham alıyor. İran'a gittiğimde Moliere'i sevdiğini söyleyen insanlarla karşılaşmak beni çok şaşırttı. İran'da Moliere'i tanıyorlar yani!"

(4) Fransız kültürünü ilk elden tecrübe edecek en iyi yer Paris olsa da Bordeaux, Lyon ve Toulouse da çok iyi ve daha küçük çaplı alternatif şehirler olarak görülüyor. Bordeaux iyi şaraplarıyla ünlü. Ayrıca Paris dışında çok sayıda tarihi binaya sahip bir şehir. Fransızlar ulus olarak kimlikleri ve dilleri ile de gurur duyarlar. Çoğu Fransız, kendi ülkesinde, bildiği halde İngilizce veya başka bir yabancı dil konuşmayı tercih etmez. "Fransa'da yaşamaya gelen biri oraya uyum sağlamak zorundadır çünkü Fransızlar size uymak için çaba göstermez." diyor Fils.

(5) Amerika Birleşik Devletleri

ABD 'modernlik' ve 'eğlence dünyasında etkili olma' kategorilerinde yüksek puan aldı. Amerikan filmleri, müzikleri, televizyon programları dünya çapında izleniyor. Ülkenin teknoloji sektörü Facebook, Twitter, Google, Amazon gibi şirketleriyle milyarlarca insanın hayatına girmiş durumda. Bu Amerikan kimliği, her şeyin mümkün olabileceği üzerine kurulu 'Amerikan Rüyası'na dayanıyor. Ülkenin en büyük şehri olan ve 'hiç uyumayan şehir' olarak bilinen New York City, yaşam koşullarının zorluğuna rağmen Amerikan değerlerini en iyi ifade eden şehirdir. Frank Sinatra bir zamanlar burası için "Orada başarılı olursam her yerde olurum." demişti. Ülkenin diğer kıyısında Los Angeles'ta ise Hollywood eğlence ürünleri ile ABD'nin yanı sıra tüm dünyanın kültürünü şekillendiriyor. Ancak bu iki kıyı arasında değişken coğrafyası ve 300

milyon nüfusu ile ABD farklı etnisite ve kültürleri barındırıyor. Şehirlerin de birbirinden farklı ruhları var. Miami, Chicago gibi değil örneğin.

(6) İspanya

Çincenin ardından İspanyolca dünyada en fazla konuşulan ikinci dildir. O yüzden yabancı dile eğilim azdır. 'A World to Travel' adlı sitede seyahat blogları yazan Galiçyalı Inma Gregorio, "Gittiğim her yerde, İspanya'nın dilinden dinine, mutfağından festivallerine kadar birçok şey buluyorum ülkeme ait." diyor. Yemeğe önem veren İspanya'nın tapas kültürü de dünyaya yayılmış durumda. Yemek sosyalleşme ve paylaşma aracı olarak da görülüyor. Çoğu kişi İspanya'da insanların yaşamak için çalıştığını ve hayata karşı rahat bir tutum takındığını söylüyor.

(7) İngiltere

'Prestij sahibi olma' kategorisinde İngiltere üst sıralarda yer alıyor. İngiltere'de yaşayanlar güçlü bir çalışma etiği, değişime açık olma ve yeni buluşlar üretme özellikleriyle övünüyor. Dünyanın en iyi üniversitelerinin bir kısmı İngiltere'de bulunuyor. İngilizce, etkisi ve yaygınlığının yanı sıra, diğer dillerden ödünç alma esnekliği ile biliniyor. Çok sayıda insan dışarıdan gelerek bu ülkede yeni bir hayat kurabiliyor. Ancak İngilizlerin her zaman söyledikleri şeyi kastetmediklerini akılda tutmak gerekir. Tam olarak ne demek istendiğini anlamak için dildeki nüansları bilmek ve vücut dilini gözlemek gerekir. Dünyanın önemli finans ve iş merkezlerinden biri olan Londra'ya çalışmak için diğer ülkelerden gelen çok sayıda insan var. Müze, tiyatro ve konser salonlarının bolluğu ile kültür dünyasını çok yakından takip etmek, sürekli yapacak bir şey bulmak mümkündür bu şehirde.

bron: dergice.com

Tekst 9 Dijital Evren

(1) Kriz dönemlerinde yoğunlaşan bilgi paylaşımlarında, sorgulayan bakış açısını korumak, toplumsal kızgınlık ve kaosun önüne geçebilme gücünü oluşturabilir. Doğru bilgiye ulaşılamayan durumlarda güvenilir bilgi kanallarından haberdar olmak ise kişisel sorumluluk alanıdır. Bu da ancak dijital okuryazarlık becerisi sayesinde mümkündür.

(2) Dijital medya, geri dönülmez biçimde her türlü mesajın aracısı oldu. Dijital devrim, hayatlarımızı geri dönüşü olmayan bir evreye taşıdı. Ellerimiz, sürekli online olmaya bağımlı birer teknolojik aygıta dönüştü. Gittikçe uzayan ekran kullanım süreleriyle yalnızca seyreden, pasif kalan özne olmaktan çıkıp aktif ve katılımcı bireylere dönüştük. Dijital medya ile henüz tamamlanmamış bir süreci yaşıyoruz. Bu yüzden her yaş grubunu kuşatan ‘gerçeklikle ilişki’ meselesinin sancısını derinden hissediyoruz.

(3) Temelde farklılıkların bir arada olduğu, bireysel ve toplumsal özgürlük bilincini hedeflemesi beklenen yeni medya, zamanla derin bir kutuplaşmayı getirdi. Kişilerin benliklerini sunuş biçimleri diğerini kandırmak üzerinden şekillenmeye başladı. Kişiler ve gruplar arası mesajlaşmayı olağanüstü bir hıza ulaştıran uygulamalar bağlantısızlık fobisini doğurdu. Yarattığı yeni ekonomik ve politik unsurlarla sosyal medyanın, bireysel ve toplumsal hayatımızda kuralsızca devleşmesine şahit olduk. Peki bu yeni evrenin yaşam şartlarına ne derece ayak uydurabildik? Yeni medya okuryazarlığımız oluştu mu yoksa bu dünyanın cahili miyiz?

(4) Avrupa Konseyi metinlerine geçen ‘dijital medya okuryazarlığı’ hızla gelişen ve genişleyen yeni medyanın abecesi. Standart okuma yazma kalıplarının ötesinde, günümüz insanının yeni iletişim süreçlerine katılımını mümkün kılacak bir kabiliyet aslında. Zira bu mecra, öncelikle *Twitter*’la birlikte, ‘Arap Baharı’ denilen toplumsal harekette kullanılış biçimiyle derin anlamlar kazandı ve kitlelerin, belki de dünya tarihinde benzerine rastlanmamış bir iletişimle koordine olmalarını mümkün kıldı. Birçok yerel veya ülkeler arası meselede, yine *Twitter*’la başlayan ve diğer sosyal medya platformlarına da aktarılan *hashtag* (#) özelliği sayesinde kişiler, siyasal ve sosyal hayata doğrudan dahil olacak ortak sesi üretebilen aktif öznelere dönüştü. Yeni neslin bu evrenle kurduğu ilişki bakımından dijital medya, geri dönülmez biçimde her türlü mesajın aracısı oldu. Hatta gençlere ulaşmanın tek yolu oldu. Diğer taraftan aynı hızla ayrımcılığın, yalan haberin, algı operasyonlarının, provokasyonun ve iftiranın merkezi haline geldi. *Trol* kavramı hayatımıza girdi, dijital zorbalık yaygınlaştı. Birbirine karşı grupların ayrılıklarını derinleştiren sosyal medya düzenekleri, ulus ötesi merkezlerden yönetilir hale geldi. Kitleleşme, Adorno’nun modernlik eleştirisini tekrar haklı çıkardı: “Şeyleşmiş, felç olmuş bilinçle” yeni medya kullanıcıları bireysel ve

kolektif özgürlüklerini kaybetti, dezenformasyon, yalan ve kurmaca algının çığ gibi büyüyen bir şekilde, sanal gerçekliğin 'gerçek ötesine' yem oldu.

(5) İşte tam da bu noktada yeni medya okuryazarlığının bir zorunluluk haline geldiğini söyleyebiliriz. Bu okuma yazma becerisi aslında, yarattığı yeni kültür alanıyla, medenileşme kriterlerine oldukça muhtaç olan sosyal medya platformlarında aktif biçimde var olan bireylerin eleştirel düşünce kabiliyetlerini devreye sokması üzerinde yükselir. Dolayısıyla 5N1K (Ne, Ne Zaman, Nerede, Nasıl, Niçin, Kim) sorularının üzerine çıkacak bir zihin yapısının, sosyal medyada sunulan her içeriğe yöneltilmesi, 32 yeteneğinin kullanılması zorunlu hale gelmiştir. Çünkü bu platformlar, güvenilirliğin sarsılmasına izin veren tasarımları sebebiyle, değerlendirilmeye ve derinleştirilmeye sürekli muhtaçtır. Bu ihtiyacın otomatik bir reflekse dönüşmesi, okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi gayreti ve farkındalık bilincinin beslenmesiyle mümkündür.

bron: bbc.com/tr

Tekst 10 Karadeniz Bölgesinde Gezilecek Yerler

Ülkemizin her bölgesi dört mevsimde binlerce yerli ve yabancı turisti ağırlamaktadır. Karadeniz, ülkemizin en dikkat çekici bölgelerindedir. Karadeniz’de doğa harikası yerleri görmek isteyen ziyaretçilerin akınına uğrayan birçok nokta mevcuttur. Göl kenarında yürüyüş yaparken huzura, dik yamaçlardan tepeye tırmanırken adrenaline, yemyeşil yaylasında oksijene doyabilirsiniz.

(1) Sümele Manastırı

Trabzon Maçka’da bulunan Sümele Manastırı denizden tam 1150 metre yüksekte konumlanmıştır. Altındere Vadisi içinde yer almaktadır. ‘Meryem Ana Manastırı’ adı ile de bilinir. Milattan sonra 365-395 yılları arasında inşa edildiği

düşünülmektedir. Hristiyanlığın ilk dönemlerinde inşa edilmiş ve tarih boyunca Hristiyanlar tarafından kutsanarak çok önemli bir yere sahip olmuştur. Dik kayalıklara yapışmış gibi bir görüntüsü vardır. UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesinde yer alan manastır, Karadeniz gezisi sırasında uğramadan geçilmeyecek yerler arasındadır. Karayolu ile ulaşımı sağladıktan sonra, orman içinde kısa bir yürüyüş yaparak manastıra ulaşabilirsiniz. Manastıra vardığınızda dik kayalıklardan göreceğiniz manzara ile doğasına, içindeki freskler ile sanata hayran kalabilirsiniz.

(2) Abant Gölü

Karadeniz Bölgesi’nde yer alan Abant Gölü, insanları eşsiz doğasıyla büyüleyen en popüler gezilecek yerler arasındadır. Bolu ilindedir. Dört mevsim ziyaret edebileceğiniz ve huzur bulabileceğiniz bir atmosfere sahiptir. Yeraltındaki tektonik çöküntüler sonucu oluşmuş doğal bir göldür. Göl ve çevresi birçok türden canlıya da ev sahipliği yapmaktadır. Bu türlerden 51’i yerel türdür. Bu sebeple göl ve çevresi 1988 yılında ‘Tabiat Parkı’ ilan edilmiş ve koruma altına alınmıştır. Mevsimine göre yeşilin, sarının ve kahverenginin her tonunu burada görebilirsiniz. Piknik ve yürüyüş yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır. Göl içinde kamp kurabilir, mangal keyfi yapabilir veya olta ile balık tutabilirsiniz. Amatör bir fotoğrafçı bile olsanız Abant Gölü size harika kareler yakalamanız için bir fırsat sunmaktadır. Burada bir günün size yetmeyeceğini düşünüyorsanız yakın çevrede konaklamak için birçok otel ve pansiyon seçeneği bulabilirsiniz.

(3) Anzer Yaylası

Rize şehir merkezine 54 km uzaklıkta bulunan Anzer Yaylası temiz havasıyla ciğerlere, yemyeşil doğasıyla gözlere bayram ettirmektedir. Rize’de mutlaka gidilmesi gereken yerler arasındadır. Yaylada çok sayıda yöreye özgü çiçek bulunmaktadır. Dünyaca ünlü Anzer Balı bu çiçeklerden elde edilmektedir. Anzer Yaylası’na yaz mevsiminde giderseniz her yıl ağustos ayının birinci haftasında düzenlenen Anzer Balı ve Yayla Şenlikleri’ne katılabilirsiniz. Maceracı bir ruha sahipseniz yamaç paraşütü yapabilir, zirve tırmanışlarına katılabilirsiniz. Kamp kurmak ve trekking yapmak için de uygun bir alandır.

(4) Çal Mağarası

Oluşum süresinin yaklaşık 8 milyon yıl olduğu düşünülen Çal Mağarası, Trabzon’un Düzköy ilçesindedir. Doğu Karadeniz’in en popüler ziyaret noktalarından biridir. Dünyanın en uzun ikinci mağarası olma özelliğini taşımaktadır. 8 kilometre uzunluğunda olduğu bilinmektedir ancak hâlâ keşfedilmeyi bekleyen birçok yeri vardır. Mağaranın yaklaşık 1 kilometre uzunluğundaki alanı ziyaretçilere açıktır. 2003 yılında yerli ve yabancı turistlerin ziyaretine açılmıştır. Mağara içinde rahat bir hava akımı bulunduğu için astım ve sinüzit rahatsızlıklarına iyi gelmektedir. Tarihi bir kalenin altında yer almaktadır. İçinde akan deresi, sarkıt ve dikitleri ile büyüleyici bir görüntüsü bulunmaktadır.

(5) Ladik Gölü

Samsun’un Ladik ilçesinde bulunan doğal bir göldür. Tektonik hareketlerle meydana gelen çukura suların dolmasıyla oluşmuştur. İlçedeki balıkçılık sektörüne ve turizme katkısı yüksek bir alandır. Çok sayıda kuş ve balık türüne ev sahipliği yapan gölde özellikle turna ve tatlı su levreği lezzetiyle meşhurdur. Bunun yanı sıra üzerinde bulunan yüzen adalarla ilgi çekici bir yerdir. Çiçekçilik ve seracılıkta çok değerli bir materyal olan torf madeni burada bulunur. Yaz mevsiminde su seviyesi düşse de sonbahardan sonra yağın yağmurlar ve kışın Akdağ’a düşen kar ile tekrar eski halini almaktadır. Su kayağı, yelkenli yarış ve sörf gibi spor aktiviteleri için uygun bir alandır. Yemyeşil doğal alanda piknik yapabilir veya seyir kulesine çıkıp güzel manzaranın keyfine varabilirsiniz.

bron: gezice.com

Tekst 11 Eğitim Dünyasının 'En'leri

Lees eerst de opgaven voordat je naar de tekst gaat.

(1) Dünyada eğitim farklı şekillerde uygulanmaktadır. Her insanın farklı olması gibi her okulun kendine özgü farklılıkları olabilir. Eğitim binaları, okuryazarlık oranları, en çok ödev veren okullar gibi eğitim dünyasının farklı yönleriyle öne çıkan pek çok okul ve eğitim sistemi vardır. Biz de sizi çok şaşırtacak olan bu eğitim dünyasında dünyanın 'en'leri listemizi sizin için hazırladık. Okullardaki herkesin bildiği sıradanlığı bozanları ve dünyanın farklı ülkelerindeki tek düzeliğe meydan okuyan değişik eğitim olanaklarını keyifle keşfetmeniz için sizi içeriğimizle baş başa bırakıyoruz!

(2) En Çok Ödev Verilen Okul

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) hükümetler arası bir kuruluştur ve merkezi Paris'tedir. OECD'nin çalışmasına göre dünyanın dört bir yanındaki öğrencilerin ödev yaparken harcadığı saat sayısı belirlenmiştir. Bu araştırma 38 üye ülkede gerçekleştirildi. Çalışmadaki öğrenciler 15 yaşındaki lise öğrencileri oldu. Eski yıllarda yapılan bu çalışmaya göre ödevlerle zamanını en çok geçiren ülke ise Çin oldu. Haftada 13,8 saat ile en fazla saat ödev yapılan ülkedir. Çin'den sonra Rusya haftada 9,7 saat ile gelmektedir. 2,8 saat ile haftada en az ödev yapılan ülke Finlandiya'dır. Finlandiya'yı 2,9 saatlik yapılan ev ödevleri ile Güney Kore takip etmektedir.

(3) Abo İlköğretim Okulu

Dünyada ilginç tasarımlarıyla birçok okul dikkat çekmektedir. Mağaralarda bulunan okullar olduğu gibi ormanın içerisinde bulunan okullar da vardır. Bunlar eğitim ihtiyacından dolayı ortaya çıkmıştır. Listemizde yer verdiğimiz en ilginç okul Amerika'nın New Mexico şehrindeki Abo İlköğretim Okulu'dur. Yer altında bulunmasının yanı sıra tehlikeye maruz kalabilecek dünyadaki en son okul olabilecek nitelikteki yerlerden biri olarak kabul edilmektedir. 1962'de nükleer saldırı olasılığına çözüm olarak inşa edilmiştir. Bu yüzden olası tehlikelere karşı sağlam bir yapısı vardır. Okulda ayrıca elektrik üretmek için bir jeneratör, klimalar, arındırma duşları ve morg odaları bulunmaktadır. Bu okul 20 megatonluk nükleer patlamaya dayanma potansiyeli taşımaktadır.

(4) Finlandiya'da Okullar

2000 yılından bu yana eğitim konusunda Finlandiya hep ilgi odağı olmuştur. Finlandiya'nın başarılı eğitim sistemi açısından dünyanın ilk sıralarında yer aldığı bilinen bir gerçektir. Öğretmen başına düşen öğrenci oranı, öğrencilere verilen bireysel haklar ve öğretim kurumlarındaki öğrenci sayıları Finlandiya'yı eğitimde nitelikli bir sisteme sahip ülke yapar. Finlandiya halkı, kısıtlamalar getirmeyen geniş fikirli eğitime çok fazla önem vermektedir. Zamanlarını en iyi ve hoşgörülü eğitim araştırmalarına bağlı bir sistem inşa etmeye harcarlar.

En önemlisi öğrenciler çalışma programlarını istek ve yeteneklerine göre kendileri hazırlayabilmektedir. Mesleki eğitimleri ise iş odaklıdır. Ayrıca Güney Kore, Danimarka ve Japonya gibi ülkeler de listede Finlandiya'yı takip eden ülkeler arasında her zaman ilk sıralarda bulunmaktadır.

(5) Çin'de Okullar

Dünyanın en kalabalık okulu sınıf başına 113 çocukla Çin'dedir. Geçmiş yıllarda her sınıf için 66 öğrenci bulunan okulun hedefi bu sayıyı 56'ya düşürmektir. Belli bir nedenle kapatılan okullar yüzünden birçok öğrenci belli başlı okullara gidebilmiştir. Büyük sınıflardaki öğrencilerin konuşma şansı daha azdır ve öğretmenler de sınıf etkinliklerine isteksiz olabilirler. Bu nedenle kalabalık sınıflar eğitimin kalitesini etkilemektedir. Ayrıca aşırı kalabalık olması hem manevi hem de fiziksel emniyet sorunlarına da neden olur. Az sayıdaki öğrenciye kıyasla çok fazla öğrenciyi takip etmek zor olduğundan herhangi bir sorun çıktığında zamanında müdahale etmek de zor olur. Bu nedenle diğer okullara oranla bu okulda çok sık sorunla karşılaşılır; üstelik çıkan sorunlar çözümsüz de kalabilir.

bron: dergice.com

Tekst 12 Yeni Yıla Şehir Dışında Girmek

Lees eerst de opgave voordat je naar de tekst gaat.

(1) Stresiyle, eğlencesiyle, yorgunluğuyla, başarılarıyla, iyi ve kötü anlarıyla bir yıl daha geride kalıyor. Yeni yılı evinin, yaşadığı şehrin dışında, farklı şekilde karşılamak isteyenleri bol etkinlikli, bol eğlenceli pek çok tur fırsatı bekliyor.

(2) Bursa-Uludağ Turu

Kayakla eğlencenin harmanlandığı Türkiye'nin en eskisi Uludağ'da gelenek bu yıl da devam ediyor. Yeni yıla hem kayak yaparak hem de güzel bir yılbaşı balosuyla girmek isteyenler için doğru adres burası. Gündüz kayak keyfinin ardından Mudanya'daki otele hareket edilecek ve burada büyüleyici dağ manzarası eşliğinde açık büfeli akşam yemeği sizleri bekleyecek.

(3) Butik Karadeniz ve Batum Turu

Bu turda bol oksijen ve kar var. Yaylaların Sultanı olarak anılan Ayder Yaylası'ndan başlayacak olan gezi, Çat Vadisi boyunca devam edecek, Şenyuva'da da fotoğraf molası verilecek. İkinci gün Rize Çayeli'nde yapılacak kahvaltıdan sonra Haremtepe Köyü'ne keşfe gidilecek.

(4) Mardin-Midyat ve Hasankeyf Turu

Mardin, kültürler kavşağı Anadolu'nun en görkemli noktalarından. Pek çok medeniyeti koynunda yeşerten kentte ilk durağınız Deyrulzafaran Manastırı olacak. Ardından Kasımiye Medresesi ve Kırklar Kilisesi'ni gezeceksiniz. Sonrasındaysa Midyat keşfi var. Midyat Konuk Evi, Mor Loozo Manastırı ve Midyat Mağaraları gibi tarihi yerleri gezdikten sonra rotanız yakın zamanda su altında kalacak Hasankeyf olacak.

(5) Kartepe-Sapanca-Maşukiye ve Ormanya Turu

Tura, Hereke'de denize sıfır konumda bulunan restoranda serpm kahvaltıyla başlanacak. Kahvaltı sonrası istikamet Maşukiye. Burada şehrin kalabalığından uzaklaşıp doğa içinde yürüyüş yapılacak. İsteyen ATV safari, zipline ve UTV turu gibi aktivitelere de katılabilir. İkinci gün kayak zamanı!

(6) Kars-Çıldır-Erzurum Turu

Türkiye'de kış denince akla gelen ilk yerlerden biri Kars. Doğu Ekspresi ile bu kente gitmek son yıllarda oldukça popüler. Yalnız 30-31 Aralık için tren bileti bulmak biraz zor. Uçakla yolculuk en kolay seçenek. Turda birinci gün Ani Ören Yeri, 12 Havariler Kilisesi, Kars Kalesi, Namık Kemal Evi ve Taş Köprü gezilecek. İkinci günse Çıldır Gölü ve Kars Müzesi'nde keşfe çıkılacak. Üçüncü gün rota Erzurum.

bron: bbc.com/tr